

TENDÈNCIES RECENTS EN LA GEOGRAFIA HUMANA BRITÀNICA: INICIS, FRAGMENTACIÓ I REUNIFICACIÓ

THE LIMITS TO CAPITAL

David Harvey

Introducció

La geografia britànica ha experimentat grans canvis en els darrers anys. Encara que en detall es tracta de canvis complexos, es poden definir en general com una «expansió» intel·lectual de la matèria d'estudi, acompanyada d'una fragmentació de totes les línies metodològiques i sistemàtiques. Recentment, l'adopció d'enfocaments estructuralistes per part d'alguns investigadors ha portat a una certa reunificació de la matèria entorn del territori com a centre en els estudis d'economia política. A causa del notable increment en les publicacions de geografia teòrica —que es fa evident amb la creació de diverses revistes noves en els anys 80—¹ és impossible que generalitzacions d'aquesta mena s'ajustin a totes les tendències recents a la Gran Bretanya. Això no obstant, ja que qualsevol anàlisi retrospectiva sempre és molt subjectiva, aquesta esquematització pretén d'oferir, almenys, una primera visió de les tendències recents.

L'ampliació de la base intel·lectual de la disciplina s'ha produït de dues maneres: augmentant el contacte i la col·laboració amb altres disciplines (principalment altres ciències socials) i disminuint el ja tradicional aïllacionisme anglo-americà propi de la geografia britànica. És evident que cap tendència no és nova del tot: sempre s'ha tingut informació dels progressos d'altres disciplines i d'altres països no anglòfons (per exemple, vegeu l'estudi de Johnston 1979). No obstant això, el grau de col·laboració interdisciplinària sembla

Notes

1. Entre aquestes revistes hi ha *Society and Space*, *Urban Geography*, *Applied Geography*, *Political Geography Quarterly* i *Journal of Rural Studies*.

haver-se accelerat. Les publicacions interdisciplinàries s'han incrementat, especialment pel que fa als estudis urbans i regionals (que es tractaran més endavant). En aquest mateix sentit, la principal fundació per a la recerca en ciències socials –l'Economic and Social Research Council– està animant activament els treballs de col·laboració; una prova d'això és el seu programa de recerca, pressupostat en 300 000 lliures, que investiga els lligams entre els canvis econòmics, socials i polítics dins de la transformació recent del sistema urbà i regional al Regne Unit (per a alguns fonaments teòrics d'aquest treball, vegeu COOKE 1983).

L'ampliació del context de la geografia britànica a nivell internacional ha estat conseqüència d'una valoració creixent de l'evolució intel·lectual fora del reduït àmbit de l'acadèmia anglo-americana. En bona part, això ha implicat un contacte més gran amb el treball d'altres geògrafs d'Europa occidental, encara que també s'ha tingut en compte la contribució als estudis de desenvolupament de geògrafs de països del Tercer Món. Molts geògrafs britànics estan preparats i volen llegir publicacions teòriques no angleses, és molt significatiu, però, el fet que s'hagin traduït estudis clau seleccionats. Dos exemples serveixen per a il·lustrar-ho: en primer lloc, la traducció de treballs seleccionats de sociòlegs urbans neomarxistes francesos (PICKVANCE 1976) i, en segon lloc, la traducció dels principals escrits holandesos, francesos i italians sobre el desenvolupament regional desigual (CARNEY *et al* 1980). Si es té present el nombre de vegades que aquestes traduccions són citades en altres llibres i articles, es pot deduir que han exercit una influència profunda en l'evolució seguida pels seus respectius camps d'estudi. Una conseqüència d'aquesta «expansió» del tema és evident: cada vegada és més difícil distingir amb precisió què és geografia «britànica» o qui és geògraf «britànic»; a causa d'això, en alguna ocasió s'haurà de realitzar un judici arbitrari referent a aquesta qüestió.

Hi ha el perill que la discussió presentada fins aquí arribi a conclusions equivocades. No tots els geògrafs britànics estan col·laborant activament en projectes multi-lingües amb altres científics socials. Molts encara col·laboren principalment amb altres geògrafs i la majoria de les seves lectures es limiten a les publicacions anglo-americanes. La norma sembla ser

més la diversitat que no pas la uniformitat. La diversitat –i potser la fragmentació– també sembla caracteritzar l'evolució metodològica. Aquesta, que es tractarà en l'apartat següent, ha estat analitzada extensament en altres estudis (HOLT-JENSEN 1980; JOHNSTON 1979, 1983). Aquí és suficient observar que molts geògrafs britànics poder ser classificats com a positivistes, humanistes o radical-estructuralistes. Aquesta situació actual contrasta amb la dels anys 60, quan hi havia una acceptació generalitzada –almenys entre els investigadors més joves– de l'enfocament positivista. Hi ha hagut variacions considerables en l'amplitud amb què els enfocaments humanistes i els radical-estructuralistes s'han endinsat en diferents branques de la geografia britànica i, en conseqüència, aquest fet ha tendit a reforçar la fragmentació ja evident en totes les línies sistemàtiques. Mentre que alguns autors han sostingut que es poden combinar diferents enfocaments en una estructura holístico-analítica (per exemple, JOHNSTON 1980), d'altres consideren que l'ús de conceptes marxistes i positivistes és mútuament exclouent.

Els anys 70 van ser caracteritzats per la fragmentació però hi ha algun índex de reunificació en els últims temps. El principal estímul per a aquesta reunificació ha vingut dels intents de desenvolupar «noves» geografies regionals i estudis locals. Fins a aquest punt, les noves geografies regionals han volgut donar un enfocament espacial per a ampliar les síntesis realitzades en les publicacions de ciències socials.

Mentre que l'estudi de KONX (1984) sobre Europa occidental és un exemple d'aquest enfocament en un macro nivell, l'estudi de WILD (1981) sobre la República Federal d'Alemanya és un exemple en el nivell d'estat-nació. Per contra, molts dels treballs locals (per exemple, vegeu ANDERSON *et al* 1983) semblen ser el resultat inevitable de l'adopció d'enfocaments de l'economia política. Els estudis de factors tals com la classe, la desocupació i els moviments polítics en àrees determinades, tendeixen a basar-se en anàlisis multidisciplinàries. Així, molts dels tradicionals treballs referents a la geografia industrial, la social, la demogràfica i la política han tendit a reunificar-se en l'estructura de l'economia política per a l'estudi de llocs determinats. També en aquest cas, és important no exagerar aquesta tendència que per a molts estudis geogràfics de la Gran Bretanya roman associada d'una manera relativament estreta a les branques sistemàtiques tradicionals. Això s'exemplifica amb l'organització de la principal institució per a geògrafs professionals –l'*Institute of British Geographers*. Quasi totes les activitats d'aquesta institució són organitzades pels seus *Study Groups*² i aquests representen, principalment, branques sistemàtiques tals com la geografia social, la industrial, la política, la urbana i la rural.

Notes

2. N. del T. *Study Groups* s'ha mantingut en anglès ja que, en aquesta ocasió, es refereix als diferents «Grups d'Estudi» de l'*Institute of British Geographers*, com a part de l'organització d'aquesta institució.

Per raó de la complexitat que actualment caracteritza la geografia humana britànica, la resta d'aquest article es presentarà en dues parts, tractant per separat els enfocaments i els temes d'estudis principals. Les dues parts són necessàriament interrelacionades però aquesta divisió senzilla ajuda a una millor exposició. Finalment, cal assenyalar que en aquest article no es té en compte la geografia històrica, tot i la seva brevetat, ja que aquesta branca de la geografia britànica s'ha analitzat en un altre número d'aquesta revista.³

Enfocaments de la geografia a la Gran Bretanya

La diversitat creixent d'enfocaments de l'estudi geogràfic i els conseqüents debats entre els seus seguidors han portat a un interès més general per les qüestions filosòfiques i metodològiques. En els últims cinc anys, l'*Institute of British Geographers* ha aprovat la fundació d'un nou grup d'estudi en relació específica amb la història i la filosofia de la geografia; aquest grup ha contribuït significativament en el treball de la comissió de la Unió Geogràfica Internacional en temes filosòfics. A més, s'han publicat llibres i articles sobre aquest camp, incloses anàlisis històriques (FREEMAN 1980; HOLT-JENSEN 1980; JOHNSTON 1979), tractats generals de filosofia (JOHNSTON 1983; STODDART 1981), anàlisis comparatius internacionals (JOHNSTON i CLAVAL 1984), i un diccionari general de conceptes i camps d'estudi de la geografia britànica (JOHNSTON 1981). Molts dels debats filosòfics s'han centrat en el valor del concepte de paradigma de Kuhn, encara que això també ha estat criticat pel fet de ser massa generalitzat, imprecís i inaplicable a l'evolució de la geografia humana (STODDART 1981). Les contribucions d'autors concrets—tals com MARCUSE, HUXLEY, DARWIN i MARX—en el desenvolupament del pensament geogràfic també ha estat objecte d'anàlisi; en aquest sentit, la publicació recent de *Reflections of a revolution* presenta treballs retrospectius d'alguns dels protagonistes principals a la «revolució» positivista de principis del període de post-guerra.

Encara que els estudis esmentats difereixen en la seva interpretació detallada de les tendències recents en la geografia a la Gran Bretanya, semblen estar d'acord que la recerca en la geografia britànica ha seguit tres corrents principals: el positi-

vista, l'humanista i el radical-estructuralista. A continuació es destacaran els aspectes més importants de cadascun d'aquests corrents.

Actualment, el desenvolupament de la geografia positivista, amb la seva èmfasi en les hipòtesis, la verificació empírica i la construcció teòrica, és ben documentat. Malgrat que hi havia desacord pel que fa a la capacitat de la geografia per a generar «lleis», hi havia un comú acord sobre la necessitat que les proposicions siguin verificables i que l'observació objectiva sigui imparcial. També s'emfasitzava la capacitat de la ciència social positivista per a contribuir en l'organització i la planificació de la societat. Al Regne Unit, aquesta natura aplicada a la geografia positivista era evident en l'actuació de molts geògrafs—tals com GODDARS, HOUSE i HALL—assessoradors del govern en matèria de planificació urbana i regional. En esferes acadèmiques britàniques, el positivisme va assolir el seu punt culminant en el camp de la recerca durant els anys 60, en particular a les universitats de Bristol, Cambridge i Londres.

En aquest període, la recerca comptà amb tres obres com a principals fites. *Models in Geography* de CHORLEY i HAGGETT (1967) va ser una important contribució britànica; en un moment determinat, semblava que l'èmfasi en els models pro-

porcionava una metodologia unificadora per a contrarestar la fragmentació existent en la disciplina. Això no obstant, la contribució més gran a la metodologia va venir més tard amb *Explanation in Geography* de HARVEY (1969), una obra que encara és l'anàlisi més global de la metodologia (però no de la filosofia) de la geografia positivista. Finalment, l'aportació essencial en la construcció teòrica va ser l'obra *Locational Analysis in Human Geo-*

graphy de HAGGETT (1965), amb el seu accent en els elements de l'estructura de la localització (per exemple, xarxes, funcions i jerarquies) i en els mètodes de l'anàlisi de la localització; en aquest esquema, les regions eren definides com a laboratoris per a estudis teòrics i la regionalització esdevenia un cas especial de les tècniques generals de classificació. Aquesta obra és d'especial interès perquè pot ser comparada amb la seva successora directa, *Locational Analysis in Human Geography* de HAGGETT et al (1977). Encara que aquesta última publicació ha afegit difusió a la llista d'estructures espacials, hi ha pocs avenços teòrics respecte de la primera. En comptes d'això, gran part del nou material es refereix a tècniques i sembla ser, en conjunt, un reflex precís de l'evolució de la geografia positivista durant els anys 70. Es podria afegir que, malgrat que la teoria de sistemes va ser present en tota la geografia britànica d'aquest període, va marcar molt més intensament la geografia física que no pas la humana. Pot ser significatiu el fet que la contribució més gran a l'enfocament de sistemes feta per un geògraf humà es troba en un estudi de sistemes ambientals (BENNETT i CHORLEY 1978), tema en el qual la geografia humana i la física mantenen una relació més estreta.

Els enfocaments positivistes continuen essent els dominants en les publicacions de la geografia britànica—almenys per la quantitat—en els anys 80, àdhuc en el camp dels estudis urbans i del regionals on el repte dels enfocaments radical-estructuralistes ha estat més fort. Això no obstant, s'ha produït una evolució relativament escassa en els estudis de teoria general i de metodologia; com és lògic, les manifestacions més vàlides de la metodologia positivista, actualment es solen produir com a reacció a les crítiques d'aquest enfocament (HAY 1979). En canvi, tingueren lloc molts progressos en el terreny de les tècniques. Actualment continuen elaborant manuals generals d'estadística; d'aquesta manera, es consoliden els progressos de l'estadística espacial (CLIFF i ORD 1981; UNWIN 1981; WILSON 1981; WRIGLEY i BENNETT 1981) i s'estén l'apreciació de la

Notes

3. Vegeu Joan VILAGRASSA: Una introducció a la geografia històrica anglo-saxona, «Revista Catalana de Geografia», no. 0, pp. 31-46.

teoria estadística entre els geògrafs (SHAW i WHEELER 1984; WRIGLEY 1984). També hi ha hagut progressos relativament ràpids en la cartografia automàtica (RHIND 1983), una branca de la qual ha estat la producció ràpida d'atlas i de mapes dibuixats per computadora (per exemple, HUDSON *et al* 1984).

En els anys 60, gran part de la geografia positivista també es trobava sota l'atac d'aquells que creien que la presa individual de decisions s'ignorava en les anàlisis globals. Una resposta a això va ser la geografia de la conducta, que pretenia d'identificar els principals elements que influeixen en la presa individual de decisions i la conducta espacial que se'n deriva. Els enfocaments conductivistes encara són populars en la geografia humana britànica i formen el nucli dels principals estudis positivistes (per a una anàlisi general, vegeu GOLD 1980). A vegades, aquests enfocaments han dominat en la recerca en localització industrial (HAMILTON i LINGE 1981), la geografia de sanitat (JOSEPH i PHILIPS 1984), l'accessibilitat (MOSELEY 1979) i la mobilitat de la residència (MERBERT i THOMAS 1982). Aquest tipus d'estudi detallat i la consegüent evolució de les generalitzacions globals sobre l'estructura espacial han incrementat el contacte entre branques de la geografia i de disciplines veïnes. Totes les publicacions esmentades es caracteritzen per la seva capacitat i bona voluntat per a aprofundir en les idees teòriques i empíriques produïdes per altres disciplines. A causa de la manca d'explicacions específicament *espacials* per a molts fenòmens humans, aquesta combinació interdisciplinària és considerada normalment com un resultat inevitable per a qualsevol intent d'aprofundir en les anàlisis. També hi ha pocs dubtes en el fet que l'adopció d'enfocaments conductivistes ha reforçat considerablement la capacitat dels geògrafs britànics per a contribuir en l'avaluació de la realització política en camps tals com la planificació de l'ús de sòl i la prestació de serveis sanitaris i de benestar.

Malgrat l'evolució cap a enfocaments conductivistes, el positivisme ha continuat trobant-se sota una atenció crítica (per exemple, vegeu GUELKE 1978): entre les seves moltes febleses es considera que és abstracte i que l'objectivitat i la crida a la verificació científica són falses. Les reaccions enfront d'això han estat dobles: d'una banda ha crescut la geografia huma-

nística i, de l'altra, i més significatiu fins al moment a la Gran Bretanya, s'ha desenvolupat més la geografia radical-estructuralista.

És difícil de definir la geografia humanística; en essència, sembla emfasitzar la «geografia popular», l'organització social de l'espai més que no pas l'organització espacial de la societat, i «la totalitat de l'experiència humana». Gran part de l'impuls per al desenvolupament de la geografia humanística a la Gran Bretanya ha vingut dels Estats Units (per exemple, BUTTIMER 1983; LEY i SAMUEL 1978), encara que mirant enrera es troben arrels més antigues, per exemple, en el treball de VIDAL DE LA BLANCHÉ. Es sol considerar que els enfo-

aments humanistes han desembocat en un dels tres corrents filosòfics següents: l'existencialisme, l'idealisme i la fenomenologia (JOHNSTON 1983). Geògrafs britànics han reivindicat repetidament l'adopció d'aquests nous enfocaments (per exemple, MEINING 1983; SMITH 1981) però, de la mateixa manera que passa amb el seu equivalent nord-americà, les propostes i les reivindicacions pesen molt més que no pas la seva pràctica real. Alguns dels progressos més interessants s'han fet en el camp de la geografia de la literatura (POCOCK 1980) que ha proporcionat idees valuoses sobre el sentit de lloc dels novel·listes.

En el millor dels casos, aquest enfocament encara pretén de fer entendre les intencions i els sentiments interns i comprendre com s'entén o com es reflecteix el món a través dels sistemes de valors. També ajuda a estar en guàrdia davant d'interpretacions excessivament simplistes com estructuralistes de les activitats humanes, procedents tant de postures positivistes. Això no obstant, l'enfocament humanista no és exempt de crítiques. Alguns n'han criticat una pràctica oposada a les propostes; d'al-

tres consideren que, a causa de la dificultat d'arribar a un acord en la interpretació, àdhuc entre els mateixos seguidors d'aquest enfocament, la geografia humanística com a molt serà més aviat una crítica del positivisme que no pas un major avenç a partir de la seva direcció original. Fins i tot els practicants d'aquest enfocament tenen consciència d'aquestes paradoxes; per exemple, POCOCK (1983) ha subratllat el fet que la geografia humanística deu semblar incoherent i subjectiva per als positivistes.

Una tendència interessant que s'ha desenvolupat al costat de la geografia humanística és la geografia del temps-espai. Com és sabut, el seu desenvolupament inicial tingué lloc a Suècia; ha arribat al públic britànic principalment a través dels treballs de HÄGERSTRAND i de CARLSTEIN, juntament amb les contribucions de PRED des de Nord-amèrica. Entre els geògrafs britànics, el més influent ha estat THRIFT; el llibre editat per CARLSTEIN, PARKES i THRIFT (1978) encara és l'informe més global sobre la geografia del temps-espai publicat a la Gran Bretanya. Pel que fa a les anàlisis més essencials, cal assenyalar que algunes de les contribucions més interessants en la investigació britànica han estat fetes en els camps de l'accessibilitat rural, els pressupostos temps-espai familiars, i les comunicacions entre el lloc de residència i el lloc de treball.

La geografia del temps-espai també ha atret crítiques. En el millor dels casos, alguns l'han considerat tan sols com una tècnica adient per a descriure la conducta individual en l'espai i en el temps. D'altres han estat més crítics i han considerat el seu enfocament com a inacceptable filosòficament ja que emfasitza les accions individuals però no analitza adequadament les forces socials (THRIFT i PRED 1981). Actualment s'intenta de refer l'enfocament temps-espai en el sentit d'incorporar un element marxista més humà (no humanista) [THRIFT 1983]. En altres paraules, es tracta d'aportar més teoria social a la interpretació de la conducta humana en l'espai i en el temps. Això ens porta a proposar l'enfocament anomenat *human agency*⁴ que es tractarà més endavant.

La geografia humanística va ser una reacció al positivisme; el «moviment» cap a enfocaments radical-estructuralistes en fou una altra. El mot «moviment» és utilitzat intencionadament perquè, almenys al principi, el desenvolupament dels enfocaments radicals de vegades era relacionat amb la crida activa per una investigació

geogràfica més aplicable. En cert sentit, podria ser erroni remarcar que hi ha hagut un nou punt de partida en la discursió, ja que per a alguns geògrafs la geografia ha estat sempre connectada amb una formulació i una avaluació política. El primer d'entre aquests va ser DUDLEY STAMP que ha tingut un paper influent en donar forma a les polítiques de l'ús del sòl a la Gran Bretanya després de la Segona Guerra Mundial. Altres geògrafs també han jugat rols clau en diverses agències de planificació urbana, rural i regional. D'altra banda, una de les conferències anuals de geògrafs britànics a principis dels anys 70 va tenir un sentit especial perquè el seu tema principal va ser dedicat a fer una crida per a una major participació en la política pública.

Una publicació essencial (COPPOCK 1974) reclamava que els geògrafs no només es dediquessin a la investigació en política pública sinó que, a més, participessin en el diàleg amb els polítics per convèncer-los de la contribució potencial de la seva disciplina. Durant els anys 70, altres camins han portat la geografia cap a una posició més rellevant en el debat sobre política pública. Alguns d'aquests camins discorrien junts. Un d'aquests va ser el gran creixement de la geografia social, la qual, per a alguns dels seus primers protagonistes, va tractar essencialment el desigual accés dels diferents grups als recursos escassos en l'espai (JONES i EYLES 1977). Aquest enfocament dirigia l'atenció, inevitablement, cap a les divisions socials i espacials de la societat i, eventualment, aportava anàlisis més crítiques sobre aquests processos socials. D'una manera semblant, hi hagué una relació creixent amb les diferències especials en la qualitat de la vida i, encara que el focus inicial es va basar en un enfocament descriptiu d'indicadors socials, autors com COATES, KNOX i SMITH van examinar, amés, alguns dels processos socials i econòmics que hi són

subjacents (vegeu per exemple, COATES *et al* 1977). Un d'aquests autors, David SMITH, s'endinsà en una trajectòria particular per a establir una geografia del benestar; proposava un enfocament normatiu del benestar social, en el qual els geògrafs haurien de descriure, explicar i avaluar les desigualtats socio-espacials, proposar distribucions alternatives i ajudar a fer-les una realitat (SMITH 1977)⁵.

Un altre camí que en aquell moment animava els geògrafs humans a fer atenció en els processos socials va ser l'aparició en la sociologia urbana de l'enfocament *managerialist*.⁶ Gran part de la conceptualització inicial provenia de PAHL⁷, el qual considerava que les ajudes per a l'habitatge, l'educació, l'esbarjo, etc., eren recursos escassos en el sistema urbà (PAHL 1975). L'accés a aquests recursos era restringit per uns «porters»⁸ que eren els mànagers locals o d'un nivell intermedi que controlaven fets tals com el lloguer dels habitatges del sector públic, les places escolars i el finançament de l'adquisició d'habitatges. Això portava a un augment en el nombre d'estudis de geògrafs —inicialment de geografia urbana— per a analitzar el paper d'aquests mànagers en la configuració del teixit urbà (per exemple, vegeu BODDY 1976). Fou molt sorprenent que, amb el temps, aquests estudis desemboguessin en anàlisis més profundes dels processos urbans. Al cap de poc, el mateix PAHL (1979) va apartar l'atenció dels mànagers com a agents independents i va accentuar la necessitat d'analitzar les estructures polítiques locals. Per a d'altres, la reconsideració del paper dels mànagers significava una reavaluació més bàsica de la infraestructura de les anàlisis. Els mànagers tenen alguna autonomia en les seves actuacions però, en general, són constrets per les polítiques estatals i per les relacions capitalistes. Des d'aquí fins a l'enfocament radical-estructuralista, tan sols hi havia un petit pas.

No tots els que van començar defensant una major aplicabilitat han acabat en el grup radical. Molts estaven preparats per a portar a terme crítiques més delimitades i per a ajudar en la remodelació de les polítiques existents (vegeu SANT 1982). D'altres, sempre van intentar que el camí cap a l'aplicabilitat portés al terreny de la teoria social crítica. En la mateixa conferència en la qual COPPOCK va reivindicar més aplicabilitat, HARVEY (1974) ja qüestionava «quina mena de geografia per a quina mena de política pública?». Aquesta insatisfacció amb la infraestructura existent per a les anàlisis va ser reforçada pels avenços acadèmics en la geografia social, la del benestar i la urbana ja esmentades. També van ser reforçats, més endavant, per l'ampliació de la geografia descrita en la introducció. Aquest fet va portar a un creixement cada vegada més gran d'enfocaments més radicals, ja ben establerts en altres disciplines a la Gran Bretanya i entre geògrafs de fora l'àmbit anglo-americà. Finalment, hi va haver una desil·lusió creixent amb el positivisme posat a la pràctica, tant en la política urbana com en la regional. La recerca amb més influència fou la de la Community Development Projects fundada a finals dels anys 60 i adreçada a investigar les causes i els símptomes de la privació (principalment en la localització dins de les ciutats). Les seves anàlisis apartaven l'atenció dels factors «locals» i de les preteses incapacitats dels residents i la dirigien cap a l'economia política del Regne Unit.

Totes juntes, aquestes diverses tendències van fer que bastants geògrafs —especialment, però no exclusivament, d'entre la generació més jove— adoptessin punts de vista radicals⁹. La majoria, però no tots els investigadors, van adoptar posicions neomarxistes; les seves lectures eren, entre d'altres, les obres d'ALTHUSSER, HABERMAS, AMIN i FRANK. Posteriorment, a la fi dels anys 70 i durant els 80 s'han publi-

Notes

4. N. del T.: El nom d'aquest enfocament és de difícil traducció; s'ha optat per deixar-lo en l'original anglès ja que sovint es coneix així acadèmicament. S'inciu dins del corrent humanista i remarca el paper de l'home com a agent definit dins de la societat.

5. Més endavant, la geografia social esdevé sinònim per a alguns del desenvolupament de la geografia radical.

6. N. del T.: L'enfocament anomenat *managerialist* també és de difícil traducció; fa referència a l'enfocament que destaca el paper dels mànagers; aquí podria interpretar-se com a enfocament weberian.

7. Pahl va ser estudiant investigador en un departament de geografia, abans de dedicar-se a la sociologia.

8. N. del T.: «Porters» és la traducció literal del

mot *gate-keeper* que fa al·lusió als «porters», «guardians»..., en el sentit de controls.

9. Per qüestions d'espai aquí no es poden tractar per complet però és evident que els desenvolupaments acadèmics van ser només una font per al canvi. Igualment importants van ser fets «externs» tals com el creixement de les tensions socials a les ciutats, el fracàs de moltes polítiques urbanes i regionals i l'increment de l'atur.

cat molts tractats radicals. Alguns han criticat rotundament la ideologia de la recerca positivista (EYLES 1982; GREGORY 1978) i han pretès de construir una infraestructura teòrica alternativa. D'altres han volgut reformular quelcom tan bàsic com l'atlas tradicional del món i de la guerra (KIDRON i SEGAL 1981; KIDRON i SMITH 1983). Això no vol dir que els enfocaments estructuralistes deixessin de banda totes les alternatives; la realitat és lluny d'això. L'impacte va ser molt més gran en els estudis de la geografia del desenvolupament desigual, la geografia urbana i la geografia política, que no pas en la geografia rural o la demografia. Algunes d'aquestes diferències seran aclarides en el pròxim apartat.

El pas cap a enfocaments estructuralistes probablement no és l'última tendència filosòfica i metodològica de la geografia britànica. En efecte, ja hi ha crítiques —àdhuc entre els seus mateixos seguidors— de la natura sempre monolítica i supermecanicista de molts estudis neomarxistes. En el seu lloc, l'atenció s'està dirigint cap a un enfocament que es coneix amb el nom de *human agency*. Inspirant-se en els treballs de GIDDENS (1979 etc.), geògrafs com GREGORY (1981) i THIRFT (1983) ara defensen enfocaments estructuracionistes. Els individus són vistos com a agents humans operant dins d'uns paràmetres que ha definit per a ells l'estructura de la societat. Hi ha paràmetres en la conducta individual que possibiliten i al mateix temps restringeixen l'acció humana, però no la determinen mecànicament. Aquest sembla ser un enfocament interessant i fa la impressió que en l'actualitat està aconseguint una gran acollida. Els geògrafs feministes semblen haver-se adherit a aquest marxisme humanista (Women and Geography Group 1984) encara que per a alguns són més importants els enfocaments humanistes.

Fins aquí només ha estat possible de fer un breu esbós dels enfocaments recents en l'estudi de la geografia a la Gran Bretanya però, tal i com es pretenia, hi ha quedat palesa la varietat i la rapidesa dels canvis. Per a completar aquest complex mosaic, a continuació es tractaran les diverses tendèn-

cies en les diferents branques de la geografia humana.

Estudis en branques concretes de la geografia humana

Per qüestions d'espai, aquí no es poden considerar les tendències recents en totes les branques de la geografia humana. L'*Institute of British Geographers* té massa grups d'estudi especialitzats per a permetre que es puguin tenir en compte les activitats de totes les seves branques¹⁰. Per això, la discussió és limitada a unes quantes grans àrees: la geografia econòmica, la urbana, la rural, la política i la regional. S'han triat aquestes perquè il·lustren el ventall de tendències i també com s'han diferenciat en les diverses branques d'estudi. D'altres àrees d'estudi—especialment la geografia de la població i la geografia cultural— no es tractaran aquí. Fins i tot per a les àrees seleccionades, la manca d'espai limita l'extensió de l'anàlisi; per a estudis més detallats, incloses les actualitzacions que es fan regularment, es recomana la lectura de la revista trimestral *Progress in Human Geography*; encara que no es refereixi exclusivament a la geografia britànica, inclou la majoria dels escrits més importants dels geògrafs britànics. Per a una actualització més de conjunt però menys sistemàtica, es recomanen les

sèries de Geo-Abstracts, produïdes per Geo-Books (Norwich University).

Tornant a les branques individuals de la geografia, es poden considerar, en primer lloc, les tendències en *geografia econòmica*. Una de les característiques més sorprenents dels anys recents ha estat el canvi d'èmfasi que s'aparta de l'interès tradicional per la teoria de la localització industrial i pels estudis de la conducta en la presa de decisions. Encara que hi ha algunes excepcions (per exemple, McDERMOTT i TAYLOR 1982), hi ha hagut relativament pocs treballs recents dedicats a la construcció del cos teòric. Encara hi ha interès pels canvis de l'estructura industrial en alguns països i s'ha treballat molt en anàlisis de la transformació industrial a la Gran Bretanya. En aquest darrer cas, ha estat particularment important (per exemple, DICKEN i LLOYD 1978) l'anàlisi dels components de la transformació—distingint dins dels canvis globals, l'obertura, el tancament, la pervivència i la migració d'empreses. L'orientació d'aquest tipus de treball és clarament empírica.

No es pot dir que la geografia industrial hagi esdevingut un camp d'investigació abandonat. De fet, s'està emprenent un treball considerable—especialment a la universitat de Newcastle—, gran part del

Notes

10. Els grups d'estudi de l'*Institute of British Geographers* s'ocupen, actualment, de les següents àrees: Biogeografia, Geomorfologia, Àrees en vies de

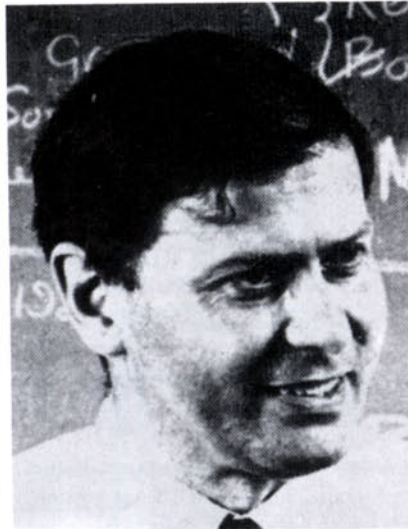
desenvolupament, Geografia i Planificació, Ensenyament Superior, Geografia Històrica, Activitat Industrial i Desenvolupament d'Àrees, Geografia de la Sanitat, Geografia Política, Geografia de la

Població, Mètodes Quantitatius, Geografia Rural, Geografia Social, Geografia del Transport, Geografia Urbana, Geografia i la Dona.

qual es fa amb un motlle positivista. En els últims anys, entre els temes d'estudi més importants hi ha hagut: les sucursals de les fàbriques i l'avaluació de la seva contribució local (WATTS 1981), el paper de les empreses petites i la seva aportació potencial al creixement econòmic (STOREY 1982), el paper de la innovació i de la investigació de la distribució espacial i de les facilitats de desenvolupament (HOWELLS 1984) i l'organització espacial de la nova generació d'indústries d'alta tecnologia (OAKLEY 1981). D'altra banda, gran part de l'atenció en geografia industrial s'ha dirigit cap a l'avaluació de la política regional (vegeu l'edició especial sobre aquest tema de *Regional Studies* vol 16, n° 5, 1982) i cap a l'anàlisi de l'impacte de la recessió actual (TOWNSEND 1983). En relació amb això últim hi ha hagut un gran interès a analitzar els canvis en l'ocupació a nivell urbà i a nivell regional (vegeu FOTHERGILL i GUDGIN 1982). Aquest fet ha estat estimulat per la transformació en el model espacial de l'ocupació i del creixement de la desocupació al Regne Unit; alguns dels trets més importants han estat l'increment de l'atur a l'interior de la ciutat, la decadència dels West Midlands —que en un temps havien estat relativament pròspers—, i l'aparició de nous focus d'indústries d'alta tecnologia al sud de la Gran Bretanya.

Mentre que el sector manufacturer ha rebut molta atenció, s'ha esdevingut algun progrés pel que fa a l'agricultura i als serveis. La geografia de l'agricultura en general i les teories de l'ús del sòl agrícola havien estat una mica oblidades recentment, però GRIGG (1984) ha intentat integrar els enfocaments físics i humans per a estudiar l'agricultura. D'altres han centrat la major part de l'interès de la geografia de l'agricultura en l'avaluació política (BOWLER 1979), especialment de la política del Mercat Comú. Les activitats de serveis també han estat relativament oblidades fins fa ben poc, però ara hi ha indicis que això està canviant (DANIELS 1983). A les àrees d'interès s'inclou la distribució regional dels llocs de treball en activitats de serveis, el seu paper en el desenvolupament econòmic i els efectes potencials de la reducció de la inversió, per part del govern, en l'ocupació al sector públic.

Paral·lelament a aquests canvis en els interessos especialitzats dins de la geografia econòmica, també hi ha hagut una evolució cap a anàlisis més radicals que generalment han estat crítiques tant amb la

Peter Haggett

direcció com amb l'abast potencial de les polítiques econòmiques estatals. La crida per una geografia econòmica més radical ha vingut de la mà de HUDSON, MASSEY i SAYER (vegeu SAYER 1982, per exemple), entre d'altres. L'obra de David HARVEY, *The limits to capital*, proporciona l'estudi més global de la teoria marxista fet fins ara per un geògraf, però només comença a aproximar-se a una aplicació a situacions reals. El treball més innovador en aquest aspecte, probablement, és el de MASSEY (1984), inspirat en part en bibliografia francesa, en el qual investiga la creació de divisions espacials del treball. Aquesta autora emfatitza com els canvis en l'organització de la producció —especialment en els processos de treball— porten a noves esferes d'inversió i a noves divisions espacials del treball; aquestes, a la vegada, condicionen inversions futures i canvis en la producció. Aquest argument central s'amplia per considerar de quina manera les diferències locals i regionals en la història cultural, l'organització social i les mesures polítiques han condicionat els canvis econòmics. Per exemple, MASSEY ha comparat Cornualla i les regions de la conca minera, mostrant com les diferències culturals han afectat el procés de feminització i les actituds locals davant de les inversions a fàbriques sucursals. Utilitzant una estructura teòrica semblant, PERRONS (1981) ha analitzat el fet que la urgència d'una nova divisió internacional del treball (neofordisme) ha condicionat el tipus de desenvolupament econòmic experimentat a Irlanda. Més recentment,

DUNFORD i PERRONS (1983), per a realitzar una anàlisi històrica de l'evolució espacial de l'economia britànica, han aplicat la idea que es distingeixen estadis en l'organització dels processos de treball de la manufactura a la maquinofactura, al fordisme-taylorisme i al neofordisme.

En contrast amb aquestes perspectives més generals, gran part de la investigació s'ha enfocat més delimitadament, centrant-se o bé en regions-subregions determinades o bé en indústries concretes. Alguns dels estudis més interessants de la transformació industrial han estat fets en dos sectors contrastats: l'electrotècnia i el ferro i l'acer. MASSEY i MEEGAN (1983) han realitzat un informe molt detallat dels canvis en l'ocupació en l'electrotècnia relacionant-los tant amb fets externs com amb transformacions dins de les companyies, en referència, per exemple, a la intensificació i la racionalització de la producció. En les seves anàlisis de la reestructuració de la indústria europea de l'acer, HUDSON i SADLER (1983) han subratllat la politització dels processos d'expansió i de tancament; les tensions entre els moviments polítics regionals i la presa central de decisions són elements confrontats en les relacions capitalistes, que han estat particularment importants en aquest cas.

Tornant dels sectors als llocs concrets, l'interès principal ha estat a l'interior de les ciutats (principalment de les àrees metropolitanes) i a les regions amb «problemes» relacionats amb un atur elevat. En ambdós casos hi sol haver una estructura analítica compartida entre els problemes econòmics locals i els regionals, que s'estudia en termes de transformació econòmiques nacionals i internacionals. Per exemple, la transformació econòmica a l'interior de les ciutats ha estat analitzada en termes marxistes (LONEY i ALLAN 1979) i com un objecte de l'organització econòmica de l'estat central (BODDY 1984); inevitablement, l'abast de les iniciatives polítiques que s'han adreçat a millorar els problemes urbans sol ser vist molt críticament (per exemple, ANDERSON 1983).

També hi ha hagut una abundant investigació crítica en relació amb temes regionals. Les fonts d'inspiració per a aquesta han estat variades i inclouen la reacció dels mateixos seguidors d'aquesta tendència a les deficiències i contradiccions de la planificació regional (FRIEDMANN i WEAVER 1979) i les crítiques a l'epistemologia de la ciència i de la planificació regionals (LEWIS

i MELVILLE 1977). A la Gran Bretanya, també hi ha hagut esforços notables per reavaluar l'efectivitat de la política regional i per situar-la en el context de la transformació en l'organització espacial del treball (MASSEY 1979). Aquests diferents enfocaments han promogut una gran quantitat d'estudis locals en els quals s'intenta combinar l'anàlisi econòmica i la social en el context nacional i internacional (per a una àmplia selecció d'aquest tipus d'estudi, vegeu ANDERSON *et al* 1983). Finalment, cal indicar que tant els estudis de tipus sectorial com els de tipus espacial han portat a considerar en detall el paper de les companyies multinacionals com a part de la nova organització internacional del treball i, al mateix temps, com un fenomen amb implicacions importants per a les economies locals (TAYLOR i THRIFT 1983).

La majoria de les tendències que ha experimentat la *geografia urbana* són les mateixes que les generals ja observades en la geografia econòmica. Els enfocaments més tradicionals han estat desafiat per anàlisis més radicals però, paral·lelament, el focus d'interès també ha deixat de centrar-se en les formes d'urbanització, la venda a la menuda i el transport, i s'ha centrat en qüestions socials i polítiques. Evidentment, el canvi és relatiu: la geografia de la venda a la menuda, per exemple, encara interessa molts investigadors (DAWSON 1980; POTTER 1982).

En la geografia urbana, un conjunt d'iniciatives d'investigació ha contribuït en el pas cap a enfocaments més radical-estructuralistes. Les principals han estat els escrits de Castells i de Harvey. Les primeres publicacions de Castells, especialment *The urban question*, encara que van ser molt criticades per les seves anàlisis excessivament formalistes, proporcionaven un estímul teòric fort per als geògrafs urbans britànics. En concret, les seves idees sobre el consum col·lectiu i els moviments socials urbans han motivat una infraestructura general per a anàlisis més empíriques al Regne Unit. La publicació recent de *The City and the Grassroots* (CASTELLS 1983), amb la seva gran èmfasi en les anàlisis del canvi social, garantirà probablement, la pervivència del seu impacte en els seus estudis urbans a la Gran Bretanya. Les obres de David HARVEY han estat encara més influents; tot i que aquest autor ha residit durant molts anys als Estats Units, manté estrets vincles amb la

geografia britànica. El llibre *Social justice and the city* (HARVEY 1973) preparà el terreny per a un replantejament de la teoria urbana; des de la seva publicació, HARVEY ha continuat obrint noves perspectives en les anàlisis urbanes. La seva contribució probablement més important ha consistit a desenvolupar conceptes relatius als circuits del capital i a les crisis del poder adquisitiu, i a relacionar-los amb idees sobre l'evolució del medi urbanitzat (per exemple, HARVEY 1978). Més recentment, sembla que ha dirigit la seva atenció a qüestions referents al desenvolupament econòmic desigual (HARVEY 1982).

A més d'aquestes dues fonts teòriques, la geografia radical també ha estat estimulada per anàlisis cada vegada més crítiques de la política urbana. HERBERT i SMITH (1979) són un exemple d'autors d'assaigs crítics (però no marxistes) sobre els problemes socials i les polítiques urbanes; d'altra banda, COOKE (1983) és un exemple més recent d'un intent molt més formalitzat i estructuralista de teoritzar sobre polítiques urbanes. Finalment, hi ha hagut un gran interès en la política urbana i en els conflictes urbans; les publicacions sobre aquests temes s'han allunyat molt de les estructures analítiques pluralistes (vegeu COX i JOHNSTON 1982) en favor de les d'inspiració marxista (FORREST *et al* 1982).

L'evolució d'enfocaments en la geografia urbana pot ser contemplada de dues maneres. En primer lloc, hi ha una major valoració dels manuals de geografia urbana general realitzats des d'enfocaments

estructuralistes (vegeu HERBERT i THOMAS 1982; KNOX 1982). En segon lloc, s'ha esdevingut un canvi d'èmfasi en estudis d'aspectes particulars de la geografia urbana; això es pot il·lustrar, per exemple, amb temes com la concessió dels serveis públics col·lectius.¹¹ Si bé els enfocaments quantitius encara subsisteixen en aquests temes (BEAUMONT 1984) i gran part de la geografia de la sanitat i la geografia de la vellesa encara són relacionades amb anàlisis conductivistes (vegeu JOSEPH i PHILLIPS 1984; WARNES 1982), els enfocaments més radicals tendeixen a dominar en alguns aspectes. Hi ha una relació entre els conceptes de justícia territorial i assignació de serveis (KIRBY i PINCH 1983); aquest fet porta, d'una manera creixent, a intents de relacionar aquestes anàlisis amb estudis dels processos socials i polítics (KIRBY 1982; KIRBY *et al* 1984).

A més dels serveis, també hi ha hagut un interès continuat per la geografia dels grups ètnics i minoritaris a les ciutats britàniques. Moltes d'aquestes recerques encara segueixen la tradició d'estudis de la segregació (PEACH *et al* 1981), tot i que ara es fan amb una estructura més social i menys espacial que abans. Això no obstant, també s'ha produït una evolució cap a estudis realitzats a través d'una perspectiva de l'economia política, emfasitzant teories del control social i de les funcions econòmiques de grups minoritaris (DOHERTY 1983). Finalment, cal indicar que s'ha realitzat una recerca considerable en temes relatius a l'habitatge. Els estudis de l'enfocament *managerialist* continuen essent importants (vegeu GRIME i SMITH 1982) però gran part de l'atenció recent s'ha dirigit a anàlisis estructuralistes de l'habitatge (vegeu BALL 1981). Dos temes d'interès concrets han estat, d'una banda, el paper de control de l'habitatge en la producció de construccions residencials (BASSETT i SHORT 1980) i, de l'altra, els canvis de l'habitatge en relació amb els de la mobilitat social (HAMNETT 1983).

La *geografia rural* presenta un contrast marcat amb la geografia urbana i l'economia, ja que fins fa ben poc quasi no ha estat influïda pels processos més generals de les

Derek Gregory

Notes

11 L'interès més recent s'ha estès cap a la prestació de serveis «voluntaris» i la manera com aquests han estat afectats per les reduccions en les inversions del govern (WOLCH i GREIGER 1983).

ciències socials. Un dels temes d'interès tradicionals de la geografia rural que continua atraient l'atenció és l'ús del sòl i la seva planificació. Encara es discuteix l'abast de la conversió de l'ús rural del sòl en urbà (BEST 1981) i l'eficàcia de les mesures preses per a controlar-ho. BLACKSELL i GILG (1981) han realitzat unes anàlisis basades en l'efecte de la planificació local en la pèrdua de terreny d'ús rural; d'altra banda, MUNTON (1983) ha estudiat detalladament l'eficàcia de la política del Green Belt de Londres. Els estudis de la planificació també han implicat anàlisis socials i dels efectes de les polítiques vigents sobre l'ús del sòl; és en aquest sentit que ha estat més influent el treball de CLOKE (1979; 1983).

Això no obstant, ni tan sols la geografia rural no ha estat immune a l'evolució metodològica i ha sofert canvis relacionats amb la geografia rural (vegeu PHILLIPS i WILLIAMS 1984) i en direcció cap als enfocaments de tipus *managerialist* i radicals. El gran interès en les conseqüències socials es pot observar en diverses àrees incloses les següents: els efectes de l'habitatge i de la legislació de la planificació en els grups rurals de les àrees rurals (CLARK 1981), els problemes en la prestació de serveis (HAYNES i BENTHAM 1981), la incidència de la pèrdua d'espai rural (KNOX i COTTAM 1981) i el problema general de l'accessibilitat rural a causa de la decadència del transport públic (MOSELEY 1979). Aquests estudis normalment han fet èmfasi en una sèrie de temes, especialment l'abandó dels problemes rurals per part dels polítics nacionals, les desigualtats entre el fet social i l'espacial, la separació social entre els residents tradicionals de les àrees rurals i els nousvinguts (que solen ser gent que diàriament va a treballar o a estudiar a la ciutat i torna a la seva residència al camp, o gent benestant ja retirada).

Com s'ha insinuat abans, aquest canvi en el centre d'atenció ha estat acompanyat per un canvi en la metodologia. S'ha realitzat una sèrie d'estudis fets amb un enfocament *managerialist*,⁶ accentuant la importància del control dels polítics locals sobre els recursos rurals. Per exemple, PHILLIPS i WILLIAMS (1982) han mostrat les desafortunades implicacions que tenen els canvis recents en les polítiques de l'habitatge de les administracions locals per als inquilins rurals més modestos; això inclou un accés en decreixement als habitatges locals, cosa que en part reforça la centralit-

zació en algunes ciutats i les llargues llistes d'espera per a millorar les condicions de l'habitatge. Els polítics rurals també han estat examinats en dirigir-se l'atenció cap als papers dels grups de pressió del camp, al fons social dels representants polítics rurals i a les relacions entre els polítics i els buròcrates a les àrees rurals (MOSELEY 1982). No és d'estranyar que això hagi portat, eventualment, a intents de construir una estructura d'economia política rural; en una forma preliminar, BRADLEY i LOWE (1984) representen un primer pas important en aquesta direcció. Les estructures de classes a les àrees rurals i les relacions capitalistes de l'agricultura moderna, han estat d'especial interès, sobretot respecte a la supervivència de granges familiars (MARSDEN 1984). Però en termes generals, la geografia rural encara sembla empobrida conceptualment en comparació amb la geografia urbana, tot i que manuals publicats recentment indiquen un cert avenç (PACIONE 1983; PHILLIPS i WILLIAMS 1984).

De les àrees tractades recentment, una de les més interessants ha estat la *geografia política*. La legislació en el mar i la geopolítica han restat abandonades durant molt de temps com a camps esotèrics dels estudis de fronteres; fa poc temps aquests temes han estat tractats de nou per raó d'un interès creixent en els moviments regionalistes, les teories de l'estat i la geografia electoral. La publicació en els darrers anys de dos importants manuals sobre geografia política prova aquest renovat interès en la matèria (SHORT 1982; TAYLOR 1984). La geografia electoral s'ha desenvolupat com un camp d'estudi molt específic; la seva investigació s'adreça a explicar els models espacials de comportament en les votacions i a demostrar com l'organització espacial dels sistemes electorals pot afectar el resultat de les eleccions (vegeu TAYLOR i JOHNSTON 1979).

D'altres han fet evident l'evolució cap a enfocaments més radicals. JOHNSTON ha demostrat l'absurd de la «geografia política sense polítiques» (JOHNSTON 1980 a) i ha intentat subratllar possibles infraestructures de l'economia política per a la geografia política (JOHNSTON 1984 b; TAYLOR 1984). Les possibilitats d'aquests nous enfocaments han estat demostrades tant empíricament com teòricament. Entre els exemples concrets de les anàlisis empíriques s'inclouen estudis de com els conflictes polítics i legals han afectat la segregació

residencial als Estats Units (JOHNSTON 1984 a), i estudis de les implicacions socials i geogràfiques de les inversions federals desiguals en aquell mateix país (JOHNSTON 1980 c). En un nivell més teòric, l'estat ha esdevingut objecte d'investigació en els treballs de BODDY (1983) referents a les relacions entre l'estat central i el local, i de JOHNSTON (1982) que va intentar realitzar una àmplia introducció geogràfica a l'estudi de l'estat. Actualment, la nova geografia política encara és a les beceroles, però sembla oferir expectatives de noves àrees d'investigació.

Finalment, es comentarà l'interès actual de la *geografia regional*. Cal assenyalar, però, que cada vegada és més difícil d'identificar aquest camp com a àrea d'estudi individual ja que molts dels estudis regionals són exposicions d'un enfocament concret de la geografia sistemàtica; com a exemple, vegeu la geografia política d'Europa occidental de BLACKSELL (1981). Altres «geògrafs regionals» han intentat realitzar síntesis de la investigació actual de ciències socials sobre àrees concretes. Dos exemples contrastats són, d'una banda, l'àmplia anàlisi de la geografia social d'Europa occidental de KNOX (1934), i de l'altra, el llibre sobre Europa meridional de WILLIAMS (1984); ambdós presenten assaigs interdisciplinaris en dues regions concretes i els processos de transformació dins d'aquestes regions. La regió que recentment ha tingut més interès ha estat, sens dubte, Europa occidental i, en especial, el Mercat Comú (per exemple, vegeu HUDSON *et al* 1984). Però, de fet, la majoria de les regions més grans del món han estat tractades en publicacions recents i, com a exemples, només cal citar les referents a Amèrica llatina (MORRIS 1981), Àsia sud-oriental (TATE 1979) i Orient mitjà (CLARKE i BOWEN-JONES 1981).

També s'ha de fer esment del camp d'estudi del Tercer Món. Aquest fet fa més difícil realitzar una classificació senzilla ja que aquest tema s'intercala amb d'altres camps d'estudi fins aquí tractats. Durant molt de temps, però, aquest camp d'estudi ha estat una àrea d'atenció principal dels geògrafs britànics; com és de suposar, dirigien l'atenció principalment, però no exclusivament, cap a ex-colònies britàniques. Aquí és impossible esmentar tot el grup d'estudis referents a aquest tema; citarem només dues excel·lents síntesis publicades recentment sobre la geografia del Tercer Món (DICKENSON *et al* 1983) i

sobre les ciutats i el desenvolupament (GILBERT i GUGLER 1982). Tot i que actualment encara hi ha algunes anàlisis empíriques dels països del Tercer Món (vegeu O'CONNOR 1983), la majoria d'aquestes anàlisis són concebudes teòricament. Les principals fonts teòriques han estat neomarxistes; en concret, han estat molt influents AMIN, EMMANUEL, FRANK i WALLERSTEIN. BROOKFIELD (1975) va ser una primera fita en aquesta reorientació dels estudis de desenvolupament i, encara que moltes de les teories després s'han analitzat críticament (per exemple, FORBES 1984; HARRISS i HARRISS 1979; ROXBOROUGH 1979), la seva influència s'ha estès arreu.

David Ley

Aquí només s'ha pogut esmentar unes quantes qüestions de les tractades en la bibliografia més recent. Hi ha hagut estudis del paper dels emigrants i, especialment, de les aportacions dels emigrants en el procés de desenvolupament (PRYOR 1979). La geografia de la fam i de la provisió d'aliments encara rep atenció periòdicament (GRIGG 1981); en relació amb això s'ha d'esmentar el renovat interès per aquest tema a causa de la situació actual a l'Àfrica. Les àrees rurals també han estat molt estudiades, tant des del punt de vista de la penetració capitalista dins de les economies locals, com des de la perspectiva de la transformació tecnològica en l'agricultura (FARMER 1981). Això no obstant, les àrees urbanes més que no pas les rurals són les que han atret majoritàriament l'atenció. Com a exemples de la varietat d'estudis empresos, es poden esmentar els següents; el treball de DRAKAKIS-SMITH

(1981) sobre les relacions entre la urbanització i el desenvolupament econòmic, la col·lecció d'assaigs de BROMLEY i GERRY (1979) sobre els treballs eventuais i l'economia submergida, i l'estudi de WARD (1982) sobre les «solucions» no oficials a la crisi urbana de l'habitatge.

Conclusions

A causa de la varietat d'interessos i d'enfocaments ja discutida, és evident que les tendències recents en la geografia britànica no permeten un resum senzill. La bibliografia geogràfica presenta una varietat tant en els enfocaments metodològics com en les conclusions. Els límits de les disciplines i dels idiomes han estat lentament vençuts; per això cada vegada és més difícil d'identificar què és «geografia» i què és «geògraf» a la Gran Bretanya. Malgrat això, només es tracta de tendències i segurament una gran part de la geografia britànica encara es pot identificar clarament pel seu focus espacial. D'una manera semblant, la internacionalització de la geografia és molt parcial i les barreres lingüístiques encara limiten el nostre coneixement de l'evolució geogràfica en molts països, inclosa gran part d'Europa Oriental,¹² Àfrica i, el més evident, la Xina.

Probablement, la impressió que fa la geografia britànica dels anys 80 és la de ser una disciplina molt viva. S'estan investigant nous resultats i s'estan estudiant nous enfocaments. Qualsevol resta de l'aïllament tradicional ha desaparegut gairebé del tot i tant els positivistes com els estructuralistes, a la seva manera, s'han compromès a analitzar les polítiques i les conseqüències contencioses en el món actual. Això no obstant, més enllà de la creença comuna en la necessitat d'«aprofundir» les nostres anàlisis i de realitzar els descobriments més rellevants, la diversitat, més que no pas la unitat, sembla ser la característica principal. En part, això sorgeix de la manca d'algun predomini concret en la investigació a la Gran Bretanya o, àdhuc, a la poca quantitat d'escoles dedicades a la recerca. Això procedeix del fet que, últimament, els límits disciplinaris són arbitraris del tot i no es pot esperar una resposta a les necessitats d'ampliar les estruc-

tures d'investigació. En conseqüència, almenys en la meua opinió, sembla que la geografia britànica ha esdevingut més viva però més incoherent. La geografia física i la humana ja fa temps que semblen haver separat els seus camins pel que fa a la investigació, tot i que encara comparteixen un interès comú en alguns temes ambientals (O'RIORDAN 1981). La geografia humana també ha tendit a fragmentar-se encara més profundament al llarg de les línies sistemàtiques establertes. Si s'ha de produir la reintegració, una font perquè això passi ha de ser els intents de desenvolupar noves geografies regionals o enfocaments més globals cap a estudis locals. Les visions retrospectives que es facin els anys 90 podran ocupar-se d'aquest tema!.

Allan Williams
Professor de Geografia
Universitat d'Exeter

Traducció:
Assumpta Lleonart
Llicenciada en Geografia

Notes

12. En contrast amb l'interès per Europa occidental, hi ha hagut una manca marcada d'interès per Europa oriental (vegeu TURNOK 1984).

Agraïments

Agraïxo a Mark Cleary i a Patrícia Richmond els seus comentaris a la primera versió d'aquest article.

BIBLIOGRAFIA

- ANDERSON, J. (1983): «Geography as ideology and the politics of crisis: the Enterprise Zones experiment», dins ANDERSON J., DUNCAN, S. i HUDSON, R. *op. cit.*
- ANDERSON, J., DUNCAN, S. i HUDSON, R. (1983): *Redundant spaces in cities and regions? : studies in industrial decline and social change*, Londres, Academic Press.
- ASKEW, I. (1983): *The location of service facilities in rural areas : a model for generating and evaluating alternative solutions*, «Regional Studies», 17, pp. 305-14.
- BALL, M. (1981): *The development of capitalism in housing provision*, «International Journal of Urban and Regional Research», 5, pp. 145-77.
- BASSETT, K. i SHORT, J.R. (1980): *Housing and residential structure : alternative approaches*, Londres, Routledge, Kegan and Paul.
- BEAUMONT, J.R. (1984): *The location of public facilities : a geographical perspective*, Londres, Croom Helm.
- BENNETT, R.J. i CHORLEY, R. (1978): *Environmental systems: philosophy, analysis and control*, Londres, Methuen.
- BEST, R.H. (1981): *Land use and living space*, Londres, Methuen.
- BEST, R.H. (1984): *Are we really losing the land?*, «Town and Country Planning», 53, pp. 20-21.
- BLACKSELL, M. (1981): *Postwar Europe: a political geography*, Londres, Hutchinson.
- BLACKSELL, M. i GILG, A. (1981): *The countryside: planning and change*, Londres, George Allen i Unwin.
- BODDY, M.J. (1976): «The structure of mortgage finance: building societies and the British social formation», *Transactions, Institute of British Geographers*, NS1, pp. 58-71.
- BODDY, M.J. (1983): *Central-local government relations: theory and practice*, «Political Geography Quarterly», 2, pp. 119-38.
- BODDY, M.J. (1981): *Inner cities: keeping the lid on*, «Progress in Human Geography», 6, pp. 68-88.
- BOWLER, I.R. (1979): *Government and agriculture: a spatial perspective*, Londres, Longman.
- BRADLEY, T. i LOWE, P. (1984): *Locality and rurality: economy and society in rural regions*, Norwich, Geo Books.
- BROMLEY, R. i GERRY, C. (eds.) (1979): *Casual work and poverty in third world cities*, Chichester, Wiley.
- BROOKFIELD, H. (1975): *Interdependent development*, Londres, Methuen.
- CARLSTEIN, T., PARKES, D. i THRIFT, N.J. (eds.) (1978): *Timing space and spacing time*, Londres, Edward Arnold.
- CARNEY, J.G., HUDSON, R. i LEWIS, J.R. (eds.) (1980): *Regions in crisis*, Londres, Croom Helm.
- CASTELL, M. (1983): *The city and the grassroots*, Londres, Edward Arnold.
- CHORLEY, R.J. i HAGGETT, P. (1967): *Models in geography*, Londres, Methuen.
- CLARK, G. (1981): *Housing and planning in the countryside*, Chichester, Wiley.
- CLARKE, J.I. i BOWEN-JONES, H. (eds.) (1981): *Change and development in the Middle East*, Londres, Methuen.
- CLIFF, A.D. i ORD, J.K. (1981): *Spatial processes*, Londres, Pion.
- CLOKE, P. (1979): *Key settlements in rural areas*, Londres, Methuen.
- CLOKE, P.J. (1983): *An introduction to rural settlement planning*, Londres, Methuen.
- COATES, B.E., JOHNSTON, R.J. i KNOX, P.L. (1977): *Geography and inequality*, Oxford, Oxford U.P.
- COOKE, P. (1983): *Theories of planning and spatial development*, Londres, Hutchinson.
- COX, K.R. i JOHNSTON, R.D. (eds.) (1982): *Conflict, politics and the urban scene*, Londres, Longman.
- COPPOCK, J.T. (1974): *Geography and public policy*, «Transactions, Institute of British Geographers», 63, pp. 1-16.
- CROSS, M. (1981): *New firm formation and regional development*, Farnborough, Gower Press.
- DANIELS, P. (1983): *Service industries: supporting role or centre stage?*, «Area», 15, pp. 301-9.
- DAWSON, J.A. (ed.) (1980): *Retail geography*, Londres, Croom Helm.
- DICKEN, P. i LLOYD, P.E. (1978): *Inner metropolitan industrial change, enterprise structures and policy issues*, «Regional Studies», 12, pp. 401-12.
- DICKENSON, J.P., CLARKE, C.G., GOULD, W.T.S., PROTHORPE, R.M., SIDDLE, D.J., SMITH, C.T., THOMAS-HOPE, E.M. i HODGKISS A.G. (1983): *A geography of the third world*, Londres, Methuen (trad. castellana, Omega, Barcelona, 1985).
- DOHERTY, J. (1983): *Racial conflict, industrial change and social control in post-war Britain*, dins J. ANDERSON, S. DUNCAN i R. HUDSON *op. cit.*
- DRAKAKIS-SMITH, D. (1981): *Urbanisation, housing and the development process*, Londres, Croom Helm.
- DUNFORD, M. i PERRONS, D. (1983): *The arena of capital*, Londres, Macmillan.
- EYLES, J. (1982): *Ideology, contradiction and struggle*, «Antipode», 13, pp. 39-46.
- FARMER, B.H. (1981): «The Green Revolution» in *Southern Asia*, «Geography», 66, pp. 202-7.
- FORREST, R., HENDERSON, J., i WILLIAMS, P. (eds.) (1982): *Urban political economy and social theory: critical essays in urban studies*, Aldershot, Gower.
- FOTHERGILL, S. i GUDGIN, G. (1982): *Unequal growth: urban and regional employment change in the UK*, Londres, Heinemann.
- FREEMAN, T.W. (1980): *A history of modern British geography*, Londres, Longman.
- FRIEDMANN, J. i WEAVER, C. (1979): *Territory and function*, Londres, Edward Arnold.
- GIDDENS, A. (1979): *Central problems in social theory*, Londres, Macmillan.
- GILBERT, A. i GUGLER, J. (1982): *Cities, poverty and development*, Oxford, Oxford U.P.
- GODDARD, J.B. (1983): *Structural change in the British space economy*, dins J.B. GODDARD i A.G. CHAMPION *op. cit.*
- GODDARD, J.B. i CHAMPION, A.G. (1983): *The urban and regional transformation of Britain*, Londres, Methuen.
- GOLD, J.R. (1980): *An introduction to behavioural geography*, Oxford, Oxford U.P.
- GRAY, F. i DUNCAN, S. (1978): *Etymology, mystification and urban geography*, «Area», 10, pp. 297-301.
- GREGORY, D. (1978): *Ideology, science and human geography*, Londres, Hutchinson (trad. castellana, Oikostan, Vilassard de Mar, 1984).
- GREGORY, D.J. (1980): *The ideology of control: systems, theory and geography*, «Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie», 71, pp. 327-42.
- GREGORY, D. (1981): *Human agency and human geography*, «Transactions, Institute of British Geographers», 6, pp. 1-18.
- GREGORY, S. (1983): *Quantitative geography: the British experience and the role of the Institute*, «Transactions, Institute of British Geographers», NS8, pp. 80-9.
- GRIGG, D.B. (1981): *The historiography of hunger, changing views on the world food problems*, «Transactions, Institute of British Geographers», NS6, 279-92.
- GRIGG, D.B. (1984): *An introduction to agricultural geography*, Londres, Hutchinson.
- GRIME, E.K. i SMITH, A.G. (1982): *Mortgage allocation in Salford and Manchester*, «Area», 14, pp. 305-12.
- GUELKO, H. (1978): *Geography and logical positivism*, dins D.T. HERBERT i H.J. JOHNSTON (eds.): *Geography and the urban environment*, Londres, Wiley.
- HAGGETT, P. (1965): *Locational analysis in human geography*, Londres, Edward Arnold (trad. castellana, G. Gili, Barcelona, 1975).
- HAGGETT, P., CLIFF, A. i FREY, A. (1977): *Locational Analysis in Human Geography*, Londres, Edward Arnold.
- HAMILTON, F.E.I. i LINGE, G.J.R. (eds.) (1981): *International industrial systems*, Chichester, Wiley.
- HAMNETT, C. (1983): *Housing change and social change*, dins R.L. DAVIES i A.G. CHAMPION (eds.): *The future for the city centre*, Londres, Academic Press.
- HARRISS, J. i HARRISS, B. (1979): *Development studies*, «Progress in Human Geography», 3, pp. 576-84.
- HARVEY, D. (1969): *Explanation in geography*, Londres, Edward Arnold (trad. castellana, Alianza, Madrid, 1983).
- HARVEY, D. (1973): *Social justice and the city*, Londres, Edward Arnold (trad. castellana, Siglo XXI, Madrid, 1977).
- HARVEY, D. (1974): *What kind of geography for what kind of public policy*, «Transactions, Institute of British Geographers», 63, pp. 18-24.
- HARVEY, D. (1978): *The urban process under capitalism: a framework for analysis*, «International Journal of Urban and Regional Research», 2, pp. 101-31.
- HARVEY, D. (1982): *The limits to capital*, Oxford, Blackwells.
- HARVEY, D. (1983): *The geopolitics of capitalism*, dins D. GREGORY i J. URRY, (eds.): *Space and social structures*, Londres, Macmillan.
- HAY, A.M. (1979): *Positivism in human geography: a response to critics*, dins D.T. HERBERT i R.J. JOHNSTON (eds.): *Geography and the urban environment*, Chichester, Wiley.
- HAYNES, R.M. i BENTHAM, C.G. (1979): *Community hospitals and rural accessibility*, Farnborough, Saxon House.
- HERBERT, D.T. i SMITH, D.M. (eds.) (1979): *Social problems and the city*, Oxford, Oxford U.P.
- HERBERT, D.T. i THOMAS, C.J. (1982): *Urban geography: a first approach*, Chichester, Wiley.
- HOLT-JENSEN, A. (1980): *Geography: its history and concepts*, Londres, Harper and Row.
- HOWELLS, J.R.L. (1984): *The location of research and development: some observations and evidence from Britain*, «Regional Studies», 18, pp. 13-30.
- HUDSON, R., RHIND, D. i MOUNSEY, H. (1984): *An atlas of EEC affairs*, Londres, Methuen.
- HUDSON, R. i SADLER, D. (1983): *Region, class and the politics of steel closures in the European Community*, «Society and Space», 1, pp. 405-28.
- JOHNSTON, R.J. (1979): *Geography and geographers: Anglo-American human geography*, Londres, Edward Arnold. (2nd. edition 1983).
- JOHNSTON, R.J. (1980a): *Political geography without politics*, «Progress in Human Geography», 4, pp. 439-46.

- JOHNSTON, R.J. (1980b): *On the nature of explanation in human geography*, «Transactions, Institute of British Geographers», NS5, pp. 402-13.
- JOHNSTON, R.J. (1980c): *The geography of federal spending in the United States*, Chichester, Wiley.
- JOHNSTON, R.J. (1982): *Geography and the state: an essay in political geography*, Londres, Macmillan.
- JOHNSTON, R.J. (1983): *Philosophy and human geography*, Londres, Edward Arnold.
- JOHNSTON, R.J. (1984a): *Residential segregation, the state and constitutional conflict in suburban America*, Londres, Academic Press.
- JOHNSTON, R.J. (1984b): *Marxist political economy, the state and political geography*, «Progress in Human Geography», 8, pp. 473-92.
- JOHNSTON, R.J. i CLAVAL, P. (eds.) (1984): *Geography since the second world war*, Londres, Croom Helm.
- JONES, E. i EYLES, J. (1977): *Introduction to social geography*, Oxford, Oxford U.P.
- JOSEPH, A.R. i PHILLIPS, D.P. (1984): *Accessibility and utilization: geographical perspectives on health care delivery*, Londres, Harper and Row.
- KIDRON, M. i SEGAL, R. (1981): *The State of the World Atlas*, Londres, Pan Books (trad. castellana, El Serbal, Barcelona, 1982).
- KIDRON, M. i SMITH, D. (1983): *The War Atlas: Armed Conflict-Armed Peace*, Londres, Heinemann (trad. castellana, El Serbal, Barcelona, 1984).
- KIRBY, A. (1983): *The politics of location: an introduction*, Londres, Methuen.
- KIRBY, A.M. i PINCH, S.P. (1983): *Territorial justice and service allocation*, dins M. PACIONE (ed.): *Progress in Urban Geography*, Londres, Croom Helm.
- KIRBY, A., KNOX, P.L. i PINCH, S.P. (eds.) (1982): *Public service provision and urban development*, Londres, Croom Helm.
- KNOX, P.L. (1982): *Urban social geography: an introduction*, Londres, Longman.
- KNOX, P.L. (1984): *The geography of western Europe: a socio-economic survey*, Londres, Croom Helm.
- KNOX P.L. i COTTAM, M.B. (1981): *Rural deprivation in Scotland: a preliminary assessment*, «Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie», 72, pp. 162-95.
- LEWIS, J. i MELVILLE, B. (1977): *The politics of epistemology on regional science* dins P.W.J. BATEY (ed.): *Theory and method in urban and regional analysis*, Londres, Pion.
- LEY, D. i SAMUELS, M. (eds.) (1978): *Humanistic geography: prospects and problems*, Londres.
- LONEY, M. i ALLAN, M. (1979): *The crisis of the inner city*, Londres, Macmillan.
- MARSDEN, T. (1984): *Land ownership and farm organisation in capitalist agriculture in rural regions*, Norwich, Geo Books.
- MASSEY, D.B. (1979): *In what sense a regional problems?*, «Regional Studies», 13, pp. 233-43.
- MASSEY, D.B. (1984): *Spatial divisions of labour*, Londres, Macmillan.
- MASSEY, D.B. i MEEGAN, R. (1983): *The anatomy of job loss*, Londres, Methuen.
- MENING, D.W. (1983): *Geography as an art*, «Transaction, Institute of British Geographers», NS8, pp. 314-28.
- MC DERMOTT, P. i TAYLOR, M. (1982): *Industrial organization and location*, Cambridge, Cambridge U.P.
- MORRIS, A. (1981): *Latin America*, Londres, Hutchinson.
- MOSELEY, M.J. (1979): *Accessibility: the rural challenge*, Londres, Methuen.
- MOSELEY, M.J. (ed.) (1982): *Power, planning and people in rural East Anglia*, Norwich, Centre of East Anglian Studies, University of East Anglia.
- MUNTON, R. (ed.) (1983): *London's Green Belt: containment in practice*, Londres, Allen and Unwin.
- OAKLEY, R.P. (1981): *High technology industry and industrial location: the instrument industry example*, Aldershot, Gower Press.
- O'CONNOR, A. (1983): *The African city*, Londres, Hutchinson.
- O'RIORDAN, T. (1981): *Environmentalism*, Londres, Pion.
- PACIONE, M. (1983): *Progress in rural geography*, Londres, Croom Press.
- PACIONE, M. (1984): *Rural geography*, Londres, Harper and Row.
- PAHL, R.E. (1975): *Whose city*, Harmondsworth, Penguin.
- PAHL, R.E. (1979): *Socio-political factors in resource allocation*, dins D.T. HERBERT i SMITH op. cit.
- PEACH, C., ROBINSON, V. i SMITH, S. (eds.) (1981): *Ethnic segregation in cities*, Londres, Croom Helm.
- PERRONS, D.C. (1981): *The role of Ireland in the new international division of labour: a proposed framework for regional analysis*, «Regional Studies», 15.
- PHILLIPS, D.R. i WILLIAMS, A.M. (1981): *Local authority housing and accessibility evidence from the South Hams, Devon*, «Transactions, Institute of British Geographers», NS7, pp. 304-20.
- PHILLIPS, D.R. i WILLIAMS, A.M. (1984): *Rural Britain: a social geography*, Oxford, Blackwell.
- PICKVANCE, C.G. (ed.) (1976): *Urban sociology: critical essays*, Londres, Methuen.
- PINCH, S.P. (1984): *Inequality in pre-school provision: a geographical perspective* dins A. KIRBY, P.L. KNOX i S.P. PINCH op. cit.
- POCOCK, D.C.D., (ed.) (1980): *Humanistic geographic and literature*, Londres, Croom Helm.
- POCOCK, D.C.D. (1983): *The paradox of humanistic geography*, «Area», 15, pp. 355-8.
- POTTER, R.N. (1982): *The urban retail system*, Aldershot, Gower.
- PRYOR, R.J. (ed.) (1979): *Migration and development in South-east Asia*, Oxford, Oxford University Press.
- RHIND, D. (ed.) (1983): *A census user's handbook*, Londres, Methuen.
- ROXBOROUGH, I. (1979): *Theories of underdevelopment*, Londres, Macmillan.
- SANT, M. (1982): *Applied geography*, Londres, Longman.
- SAYER, A. (1982): *Explanation in economic geography: abstraction versus generalization*, «Progress in Human Geography», 6, pp. 68-88.
- SHAW, G. i WHEELER, D. (1984): *Statistical techniques for geographers*, Chichester, Wiley.
- SHORT, J.R. (1982): *An introduction to political geography*, Londres, Routledge, Kegan and Paul.
- SMITH, D.M. (1977): *Human geography: a welfare approach*, Londres, Edward Arnold (trad. castellana, Oikostan, Vilassar de Mar, 1980).
- SMITH, D.M. (1982): *Living under apartheid: aspects of urbanization and social change in South Africa*, Londres, Allen and Unwin.
- SMITH, S.J. (1981): *Humanistic method in contemporary social geography*, «Area», 13, pp. 293-98.
- SMITH, S.L.J. (1982): *Recreation geography*, Londres, Longman.
- STODDART, D.R. (1975): *That Victorian science-Huxleys physiography and its impact on geography*, «Transactions, Institute of British Geographers», 66, pp. 17-40.
- STODDART, D.R. (ed.) (1981): *Geography, ideology and social concern*, Londres, Basil Blackwell.
- STOREY, D.J. (1982): *Entrepreneurship and the new firm*, Londres, Croom Helm.
- TATE, D.J.M. (1979): *The making of modern South-east Asia*, Oxford, Oxford U.P.
- TAYLOR, M. i THRIFT, N. (1983): *The geography of multinationals*, Londres, Croom Helm.
- TAYLOR, P.J. (1982): *A materialist framework for political geography*, «Transactions, Institute of British Geographers», NS7, pp. 15-34.
- TAYLOR, P.J. (1984): *Political geography*, Londres, Longman.
- TAYLOR, P.J. i JOHNSTON, R.J. (1979): *Geography of elections*, Londres, Penguin.
- THRIFT, N.J. (1983): *On the determination of social action in space and time*, «Society and Space», 1, pp. 23-57.
- THRIFT, N.J. i PRID, A. (1981): *Time-geography: a new beginning*, «Progress in Historical Geography», 5, pp. 277-86.
- TOWNSEND, A.R. (1983): *The impact of recessions on industry: employment and the regions 1976-81*, Londres, Croom Helm.
- TURNOCK, D. (1984): *Postwar Studies of the human geography of Eastern Europe*, «Progress in Human Geography», 8, pp. 315-46.
- UNWIN, D.J. (1981): *Introductory spatial analysis*, Londres, Methuen.
- WARD, P.M. (1982): *Self help housing: a critique*, Londres, Mansell.
- WARNES, A.M. (ed.) (1982): *Geographical perspectives on the elderly*, Chichester, Wiley.
- WATTS, H.D. (1981): *The branch plant economy: a study of external control*, Londres, Longman.
- WILD, T. (1981): *West Germany: a geography of its people*, Londres, Longman.
- WILLIAMS, A.M. (ed.) (1984): *Southern Europe transformed*, Londres, Harper and Row.

Líder Mundial en Cartografía Automática

Durante los últimos diez años, INTERGRAPH es el líder mundial con los sistemas más avanzados de gráficos interactivos en todas las aplicaciones de Cartografía Automática.

Con su potente estructura de base de datos, los sistemas de Cartografía INTERGRAPH le permiten construir unos mapas bases con la precisión exacta —mediante técnicas de restitución fotogramétrica, mapas anteriores u otras bases de datos existentes—, utilizando la tecnología más avanzada.

Los sistemas más sofisticados de gráficos interactivos y de bases de datos le permiten editar, presentar, manipular y analizar los datos para extraer la información que usted necesite.

Por todo esto, Ingenieros, Cartógrafos, Ayuntamientos y Compañías de Utilidades en todo el mundo han elegido los sistemas Cartográficos de INTERGRAPH.

Si piensa en Sistemas Gráficos, piense en INTERGRAPH.

INTERGRAPH

Si piensa en CAD/CAM, piense en INTERGRAPH

Pza. Carlos Trias Bertrán, 4-Planta 2ª-Of. 3-28020 Madrid

Tel. (91) 455 64 46. Telex 47013 ICG E

Avda. Diagonal, 427 Bis-429-08036 Barcelona

Tel. (93) 200 52 99. Telex 97137 ICG E

